

Unq/kue
1929

(155)

4/16-27

Կ Ա Ր Ե Ա Դ

ՆՈՒԹԵՐԱԿԱԾ

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ

Հ. Ա. Ը. Մ. Տ. Բ ՏԱՄՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

(1918—1923)

Ընդարձակ հասորը, նոխուեն պատկերազարդ հարիւրաւոր մեծագիր էցերով
եւ շենք սպազրութեամբ

ՀՐԱՑԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Մ. Ը. Մ. ի ՊՈՒԼԿԱՅՐԻԱՅ ԵՐԶ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՏՈՐԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆԸ Հ. Մ. Բ. Մ.ի ԿԵՆՍՈՒՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
ԱՊԱՅՈՅՅ. — Հ. Մ. Բ. Մ.ի Պուլկ. Շրջ. Վարչութիւնը 1928ի ամ-
րան կը նախածեռնէ իր շրջանի պարբերաթիւնի բացարիկ
թիւի մը, սովորական ժաւալով, նուիրուած միութեան Տաս-
նամեակրին. Աշխատակցութեան առաջին մի քանի հրաւեր-
ները արդէն խմբագրութեանս կը հասցնեն խանդավառ տո-
ղեր պատմական վերյիշումներով բարախուն, որոնցմէ ան-
րզավարար տարուած՝ որոնումներու ցանցը տակաւ կ'ըն-
դարձակուի մինչեւ որ տասնամեայ կոչը
կը հասնի այսօր աշխարհի չորս ծագերը
ցրուած իր գրօշի երդուալներուն. Ու շու-
տով սրտազեղ պատրաստակամութեամբ մը
վերերաններ ու համագիրներ իրենցը կ'ընեն ծեռ-
նարկը. ինք ստանձնելով համադրողի
պաշտօնը՝ քաղաքի մը մէջ ուր կան տը-
պագրական նպաստաւոր պայմաններ, եւ
ծառայելով իբր հալորդակցութեան կապ
Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ՝ Հ. Մ.
Բ. Մ.ի վայել կարգապահ ոգիով մը խըմ
բագրութիւնը կը գործէ բոլոր ընկերներու
հետ համախորհուրդ եւ իր ծրագիրը, որ
գծուած էր մի միայն 1918—1928 շրջանին
համար՝ պոռթէկալով իր սահմաններէն
դուրս կ'ընդգրկէ մարզական վերածնունդի
բանամեակը (1908—1928).

Ապանց կանգ առնելու այդ կետէն պըր-
պըտումները կը քածնուին երկու ճիւղի,
բոլորսկին կը յս գետիններու վրայէն մին
ոնթանալով դէպի աւելի հին անցեալը ու

Guia para o Bruhanski

1906ին Բարիկ
(հազուագիւտ Նկար՝ Մարմար Քոհնուանդէ)

ապրիլսահման
յունիոնից
2004

ԾՐԱԳԻՐ

1. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — Սկզբունքը ընտրած ըլլալով նիւթը չգոհել ժամանակին՝ խմբագրութիւնս վեց ամսուայ նախապատրաստական աշխատանքէ եւ ամբողջ հայ մարզական գրականութիւնը թղթատելէ վերջ է որ, շարունակելով հանդերձ համագրումի համար կատարած իր պրայտումները, ի վիճակի հըլլայ Փետր. 1ին միայն մամլոյ յանձնել հատորը, որուն զանազան մասերը, առանձինն թուագրեալ էշերով, պիտի տպագրուին պատրաստութեան կարգով ու ի վերջոյ միասին խամրուեալ որուին հրապարակ:

ու ը զ պրջոյ ս բասին կազմուելով զ դրուին հ րավագագ:

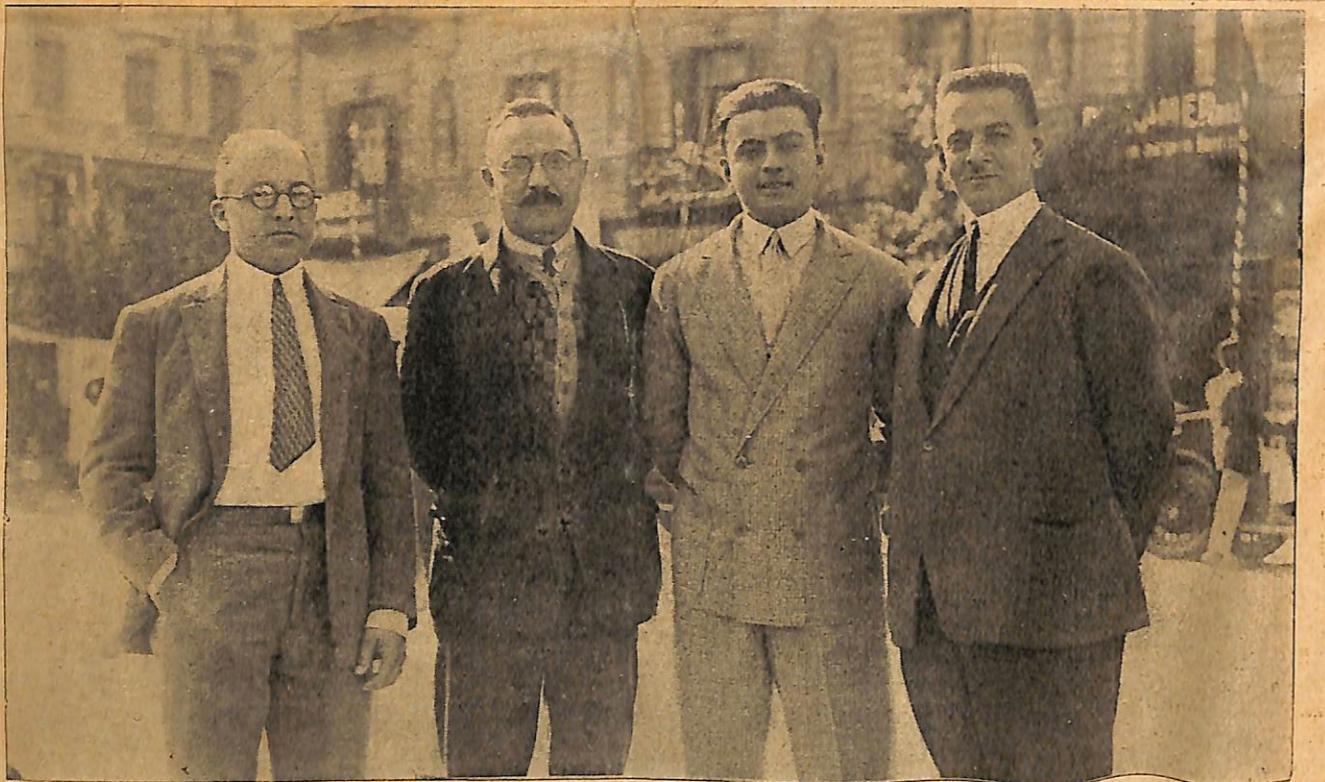
Առաջմէ կը նախատեսուի 160 էջ, շատ աւելիի հ աւա-
նականութեամբ, մեծադիր եւ երկսիւնակ, ընտիր թուղթի
վրայ, մաքուր ու շքեղ տպագրութիւնով: Հատորին կողը ը
պիտի պատրաստուի Բարիկ, ծանօթ գեղանկարիչ Պ. Մելքոն
Քէպապճեանի, կը տպագրուի 2000 օրինակ մ ի այլն: Էւրա-
քանչիւր օրինակ պիտի արժէ 25 ֆրանք կամ 1 տողուար այժ-
մէն կանչիւկ վճարողներու: Հ.Վ.Լ.Մ.Ի. մասնաճիւղերէն եւ
անհատներէ կը խնդրուի իրենց ապագանքի հաւանական
թիւր գիտնենք եւ դրամական առաքումները ընել հատորի
վարչութեան, հ ետնւեամ հ անսէուլ.—

H. Emiryan, 4 Plaschtad Banski, Sofia (Bulgarie)

2. ՆԱԽԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ.— Խնամուռ եւ աննաջառ ընտրութիւն մը պիտի բլլայ զանազան շրջաններէ, վայրերէ ու անհատներէ և մաքրութեանս սիրայօժար տրամադրուած 500է աւելի նկարներու մէջն, որոնց մեծ մասը անտիպ կամ մասնաւորապէս առնուած հատորիս համար; Ասոնց ամբողջութիւնը պիտի ներկայացնէ շքեղ ալպօմ մը ամենահին ժամանակներէ մինչեւ մեր օրերը, տալով բոլոր զեթերաններու, հիմնադիրներու, ախոյիաններու, ծանօթ մարզական դէմք քերու եւ գրիչներու, համակիր մտաւորականներու, Հ. Մ. Ք. Մ.է գուրս սրօրթամէններու հին պատմական դէմք քերու նկարներ, ինչպէս նաև տեսարաններ, խմբանկարներ մարզական բոլոր կարելի միւլզերէ, արշաւներէ, բանակումներէ, ողիմպականներէ, մրցումներէ, աշակերտական մարզանքներէ, եւ մեծ ու փոքր զարութիւններու մարզական կեանքէն ու նըկարներ մեռած մարզիկներու, մէտալներու, հրատարակութիւններու առաջին էջին, մէկ խօսքով՝ ինչ որ կապ ունի

Կը խնդրուի մեզ զրկել՝ բռլոր տրամադրելի նկարներ որոնք յետոյ պիտի վերադարձնեն անադարտ:

98124-112

Զախեն աջ՝ լինկերներ Արարատ Քրիստոն, Բիւզանդ Կիօփիւպիւթեան, Հրաչեալ Դալբանան և Հայկ Ճիզմենիան
(Ժաւարշի եղբօրորդին) (բարձր ցատկելու ախոյեան) (երեք քայլի ախոյեան) (Հ. Ա. Բ. Մ. ի կեղր.սիւն)
Նկար՝ մասնաւորաբար առնուած հատորիս համար Գանձիրէ 1928 նոյեմբեր ՅՈՒՆԻՏԵՐ (photo Kodak, Egypt)

3. ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԵԽՉՈՒ ԵԼՎԱՐԵՆԵՐՈՒ՝ ՏԱՅԱՊԵՏ Եւ ԲՈՎԱԾԻՔԱԿՐԵԲԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ԱՇԽԱԹԻԵՏԵՐՈՒՅԻ ՀԱՅ ԱՆԿԱՏԱՐ ԳՎԵՐԻ ԿԱՐԵԼԻ Ե ԿԱԳՄԵԼ ԳՈյց ՏՐՈՒԱԾ ՏԱՄՈՂԵՏԵՐԵԿԻ ԿԱՄ ԵՒՐԵՐՈՒ ՊՎԱՐՊ ԲԻՈՒՄԻՆ: ԱԺԻԱՏԱԿԳՈՒՐԵԱԲ ԲԱԵԽՈՒՄԻՆ ՈՒ ԵՒՐԵՐՈՒ ԽԱԼԱՒՐՈՒՄՐ ԳԵՐ ՎԵՐՑՆԱԿԱԲՆԱՊԵՏ ՀՐԱՋԱԾ Շ' ՌԼԱԼՈՎ՝ ՊՎԱՆԵԼՈՎ ԽԱԲԻԵՐԸ ԲԱՄԱԿՎԱԿՐԵԲԵԱՆ ԿՇԱՄԵՐ՝ ԱՓիք բաւականահամեստ յօդուածագրերու մէկ ցանկը միայն ՏԱՐԵՎ:

Ա. Ման — Ընդհ. Յօդուածներ

Բ. Առա Պատմական

A black and white historical photograph from 1919. It depicts a group of approximately 15-20 men in traditional Armenian attire, including long robes and turbans. Some men are carrying rifles. They appear to be marching or gathered in a field. In the background, there are trees and a building, possibly a church or a government building. The photograph is grainy and has a historical feel.

1919թ Հայկ. Աղյուսականի Մարզիկներու Տողակցքը
Սոցիալ. Բերախ մասնաբիուզի առաջնորդութեանք սկսու. թեգի.
Խմբավե Գրիգոր Յակոբեանի

Հ. Ա. Մ.ի Դպրոցակեր Տիկնանց Վարժարանի Մարզիկները Միջազգային Ախտեանուրեան Մրցումներու մէջ Համաշաբի մարզաններու պահուն, ղեկավ. իրենց ուսուցիչ Մ. Մալումեանի, Մարտի 1927 Յուլիս 8 ին

մանի. ուրբիշներ կը գրեն „Գաւառի Հայ Մարզական Շարժումի մասին. Ս. Մկրտչանէ կ'սպասուի Ռազմիկ Քօլէճի Հայ Մարզական Սերունդը Սինէցել 1914” նիւթը. Բարիքէն Ս. Մարզական կը գրէ հայ սրուի բաժինը (օդան. Ալբին., օթօ., լումենան կը գրէ հայ սրուի բաժինը (օդան. Ալբին., սուսեթիավը. պէջսպոլ, պարբէթպոլ, պիտիարտ, կրփմ. թա., սուսեթիավ. ծի, քրիքէթ, քրօրէ, հեծելանիւ, կոլֆ, հօքի, թէրամբա. ծի, քրիքէթ, մօթօսիրլ, լողալ, չմշկ, բօլօ, փօթրրորօ. նիս, ըմբշըմա. մօթօսիրլ, լողալ, չմշկ, բօլօ, փօթրրորօ. սրի, որս, փօթիպոլ, թուրիզմ, առազասամ. մօթօրպօթ եւայլն): ույն ընկերու կը գրէ նաև „Աղջիկները Հայ Մարմնակրթական Շարժման մէջ” նիւթի վրայ. Կայ եւ Հայերը Միջազգային Սրուի Մէջ” (ողիմա. փութպոլ եւայլն) բաժինը.

Պոլսոյ մեր մարզպական սրբազնայիս լարաբարիթթաւստրու մասին, իսկ ուրիշ մալ ստանուած է, Մարմնակրթանքը Ար- բանոցներու մէջ՝ նիկթը, Զէ մոռցուած այս շրջանին կա- տարուած սկառուտական առաքելութիւնները օրոնցմէ Հայա- տանի բաժնի մասին կը գրեն ընկերներ Տ. Խոյեան Ամերի- խյէն և զօնիկ Քաջունի Թաւրիկէն, Այս վերջին ընկերը կը գրէ նաև նոյն ասենուան երեւանի դպրոցներու մարզա- կան կեանքի քրայ, իսկ Ս. Սամուելիսն կը պատմէ Հայա- տանի գաւառներու մէջ մարզպական ընդհ. կեանքի կոչ- մահեպութիւնը, Թարակիա կատարուած սկառուտական առա- քելութեան մասին արքէն ընդպարձակ տեսութիւն մը ստա- ցած ենք ընկեր Մ. Մալումեանէ, 1922ի Հ.Մ.Բ.Մ. ի գրւում ի պատմութիւնը վիճակած է ընկեր Լ. Գաղանճեանի:

8. Ifma = 2, 0, 0, 0, 1918-1922

Կ. Ուշաբլեան կընէ „Ընդհ. Տեսութիւն“ը (Վարչական ու կազմկերպ.); Վ. Փողարքանէ կ'սպասաւի „Մեր փութպօլ այս Երշանին“ յորուածը, Գ. Ֆակորքան կը պատրաստէ սկառ-տիզմի քաֆինը, որուն ստորաբաժնումները՝ „Սկառուական Բանակումներ“, դեօյիւրտիէրէի ջուցուահանելիսը“ եւ նաև յանձ-նուած են ուրիշ բնկերներու, Մասնաճիւզերու մասին կը գրեն Ք. Ժպտունի եւ այլ միջբակները, Ժ. Եազմուրեանի վիճակած է խօսիլ աշխանի աթլէթիզմի մասին, իսկ մասնաւու է Հայութակոնէն ուսումնասիրած է „Հայ Ողիմ-

շը ջանի
„Մարզական
կեանքը գա-
ւառներու եւ
արտասահ -
մանի մէջ“.
որուն “Կի-
լիկիոյ“ հատ
ուածը վեր-
ցուցած է Յ.

Ն շ ա ն ե ա ն
ի ս կ ՝ ի զ մ ի -
ր ա ի մ ա ս ն ա լ
Յ ու ն ա ս տ ա -
ն է ն ո ւ ր ի շ
ը ն կ ե ր մ բ ։
Զ ե ռ ն հ ա ս
ա ն ծ մ բ պ ի -
տ ի խ օ ս ի
1918 - 1922 ի

Կոմիտասի Հայութանի Պիտերսեր պահակ ժողովը ու ատեն Երեւան 1928 Մայսի 5

սին կը խօսի Յ հազմամենան, իսկ Սուրբոյ, Պաղեստինի եւ Միջազգայի համար տեղեկութիւններ կ'սպասենք ուրիշներէ: Հապէշիստանէն զրած է Պ. Ալվատենան, եւ Պարկաստանի մասին այ կը գրէ Ե. Քաջունի Մանաւոր քամին յատկացուցած ենք Ռուսահայոց եւ Խորհրդային Հայաստանի թիվայի պիոնէրական շարժմանց, ըլլայ Ամերիկան որբանոցներու մարզական կեանքին, Հնդկաստանէն զրութիւն կ'սպասենք Կալկաթայի Ազգ. Վարժարանէ: Անսեւսած չենք նաև ամենահեռաւոր փոքր զարդարները, Մարոք ձավա, Սուստան, Զինաստան, ձարոն, Բարեյուսոյ զլուխ եւ Աւստրալիա, ուր հասցացած ենք նամակներ մասնաւոր կոչերով: Միացեալ նահանգներէն կը գրէ Երջ, Վարչութիւնը, Դանատայի որբերը, Մերսիկայի ու Քուպայի թղթակիցները պիտի գրեն իրենց կեանքի մասին: Պրազիլիոյ Աւրուկուայի, Արժանթինի հոգը յանձնուած է Պ. Թ. Մեծառութեանի որ կը գտնուի Արժանթին, Անգլիոյ, Պէլօհիրայի, Գերմանիոյ հայ զաղութներու համար դիմուած է մարմիններու և անհատներու տալու համար իրենց սրուի հաշիւք, Չուհցերիոյ մասին կը գրէ Պ. Պ. Գէորգեան, իտալիոյ մասնաւոր կ'սպասանի մէջ կորսուած հաւանական հայ սրօրթմէնի մը հետքը գտնելու համար ալ ոչ մէկ ջանք չէ ինայուած: Մերպիոյ մասին խոստացած է Պ. Ա. Մկրտիչնան Պէլօհիրատէնոյնիսկ Այսպանիան ուր մեզ ծանօթ ոչ մէկ հայ թերթ բաժանորդ ունի ծայն տուած է մեր կոչին: Նկարներ բոլոր երկիրներէ:

Մրամագրուած Պ. Մ. Ալվատենանէ
Առիս-Ապագայի Ազգ. Արարտաստան վարժարանին աշակերտարէն մաս մը
մարդանիք պահուած մասնաւորար նկարուած հասորիս համար
1928 Դեկտ. 20ին

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀՐԱՒԷՐ

Հասցեին անձանօր բլլալուն պատճառաւ հրաւէր չ'սացող Հ. Մ. Ը. Մ. ականներէ եւ այլ հին ու նոր մարզիկներէ եւ նեռաւոր փոքր զաղութներու հայ մամուլին դրակիցներէն կամ նոն գտնուսդ ազգայիններէ: Կը խնդրուի անմիջապես յարաքերուիլ խմբագրական մարմնին նես:

Հասցէ՛ Շաբաթական 12 Rue Cheinovo, Sofia (Bulgaria):

ՀԱՏՈՐԸ ՈՐ ԱՏԵՆԻՆ ԿՈՒԳԱՅ

Հատոր, զոր պէտ և նկատել բնդիանուր ձենարկ հակառակ ուշանի մը նախաձեռնութենէն բխելուն, անկանածօրէն պիտի կատարէ տեսակ մը աշխարհագրական ուղեցույցի դեր երբ այստան լայն գետնի վրայ ցորւումէ մը վերջ՝ սերունդը տակաւ կ'ամփոփուի ինն իր մէջ: Անով է որ չորս ցամաքամասերու հայ զաղութները պիտի նանչնան զիրար, լարեն իրենց հոգեկան կամուրջները մասնամիտէ մասնամիտէ կամ մարզիկ մարզիկ ու վերացնեն իրենց հաւաքական ճիզը՝ յուծանքին դիմադրելու, իրարու օգնական, իրարու տեղեակ եւ իրարու գտեսնուած:

Անոր համար է որ այս հատոր ատենին կուգայ, կարծես իր լուս, ենթակայական կոչի մը պատասխան, իր էջերուն մէջ կա-

Հ. Մ. Ը. Մ. ի Վատնայի ֆուրապոլի թիմը 1928ին

Ա. Մաս — Վ. ինակագրական

Գերազանցապէս պրատումի զործ եղող այս մասին օժանդակութիւն խնդրուած է Հ. Արսէն շաղիկեանէ, յանձնիւլով անոր „Հայ Մարզական Գրականութիւն“ գլուխը: Գեռ լրացած չէ „Հայ մարզիկներու մահարութիւն“ը: Բաժնի վերջաւորութեան պիտի կցուի „կարեւոր թուականներ հայ մարզ կեանքի պատութեան համար“ եւ նաև „Հասցէներ“ու մի բանի էջ՝ վերահաստատելու համար ցրումի պատճառու ընկերներու միջեւ կորսուած կապը:

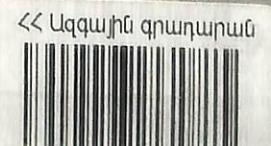
Զ. Մաս — Պուլիարիա

Զուտ տեղական հանգամանք ունեցող այս բաժինը նը կը պահի „Պուլիարիայ մարզական կեանքը նախան համար հ. մ. թ. մ. աղ զոր վերցուցած է ընկեր Ա. Պամանան, յետոյ կուգայ, հ. մ. թ. մ. ի ընկեր Ն. Գասպառնէ: Բաժիններէն աթւէթիզմի եւ ֆութազոլի մասին կը գրէ Ենկեր Հ. Քիրիշեան, սկառատիզմի մասին ընկեր Ն. Ասառուածութեան:

„Արծիւի կեղը վարչութենէն ինդ բուած է զրել թուրիզմի մասին, կան եւ սրուի միւս ժիւղերուն, սրիի, թէնիսի, պասրէթիզմի հեծելանիւի, նւայնիւ ատաւածներ:

Սօֆիա, 1 Փետր. 1929.

4370

NL0017118

ՀՀ Ազգային գրադարան

